

УЗОР БАЯВОГА ПРОЛЕТАРСКАГА ІНТЭРНАЦЫЯНАЛІЗМА

На палях Іспаніі ідзе жорсткая схватка паміж фашызмам і дэмакратыяй. Польшчы міжнароднага фашызма прабуюць затапіць у патоках крыві свабоду і дэмакратыю ў Іспанскай рэспубліцы. Гераічны іспанскі народ дае мужны адпор германа-італьянскім бандам інтэрвентаў і фашысцкім мяцежнікам. На дапамогу свабодалюбіваму іспанскаму народу з іншых краін прарываюцца цераз усе перашкоды рэволюцыйныя пролетарыі і лепшыя перадавыя людзі

чалавецтва. Імі рухае вялікае пачуццё інтэрнацыянальнай пролетарскай салідарнасці, імненне абараніць свабоду і дэмакратыю. Плячом к плячу з гераічным іспанскім народам яны адбіваюць націск міжнароднага фашызма. Частка гэтых людзей пала смерцю храбрых, але іх мужны прыклад натхняе тысячы і тысячы лепшых людзей чалавецтва на барацьбу з фашызмам — гэтым злейшым ворагам усяго перадавога, прагрэсіўнага чалавецтва.

РОМОН ДЗІЕСТРО

У яго 3 баявых знакі адлічча (так называюць байцы рэспубліканскай Іспаніі раны, якія атрыманы на франтах).

Яго ведае не толькі яго радамі: тысячы савецкіх юнакоў і дзяўчын з усіх гарадоў Савёра шлюць яму свае пісьмы, і гэтыя паштэйныя пасланніцы незнаемых сяброў закінваюцца амаль аднолькава.

«Дэвалцы і нам паціснуць вашу руку, якая так метка кідала гранаты пад танкі ворага».

Хто-ж гэты малады чалавек, ужо выпрабаваны баец рэспубліканскай Іспаніі?

Ромон Дзіестро — член аб'яднанай сцыялістычнай моладзі Іспаніі, студэнт Мадрыдскага ўніверсітэта. 2 жніўня ён разам са сваім старэйшым братам, камуністам Альберці, атрымаў вінтоўку на вуліцы Касцельяно, 56, у Мадрыдзе. Феліс Лукандзі — першы камандзір Ромона, вясёлы сабра і выдатны таварыш — навучыў Дзіестро мятаць гранаты, перавязваць чужыя раны, пенавідаць ворагаў, глядзець у твар смерці і дзіліцца апошняй банкай кансерваў з таварышам па акупцы. Феліс Лукандзі — капітан 4 батальёна падка Ларго Кабалеро, 40-гадовы метадзург: быў блас, стары камуніст, баск. Яго вельмі любілі байцы 4-га батальёна. Тут былі металісты Мадрыда, студэнты апошніх курсаў універсітэта, сялянне Эстрэмадур, якія не ўмеюць распісацца, прафесары матэматыкі, якія кіравалі адзінай тады гарматы ў батальёне. Усе яны ішлі за Лукандзі, які веў іх заўсёды па самай непрыступнай крэпасці ворага.

Тут, у батальёне Лукандзі, Ромон драўся ў бойках, якія ўводзілі ў гісторыю Іспаніі, як самыя бліскучыя поспехі над ворагам, у Пэтрыноса і на вышніх Гвадармы — Серо Картахено. Двойчы ранены, баец Дзіестро атрымаў званне сержанта, а потым і лейтэнанта. І калі рэспубліка пачала фарміраваць новыя часці і ей патрэбны былі адданыя камандзіры, лейтэнанта Дзіестро назначылі кіраўніком палова атрада гранатамётчыкаў — самых смертаносных байцоў. Ранены ў трэці раз, як здавалася, невылячыма, Дзіестро, ужо капітан і маёр, паехаў у Савецкі Саюз, дзе — ён верыў — выпрабуюць яго правую руку, прабітую чатырма кулямі ворага.

... Ромон расказвае нам аб адным дні баявой работы атрада гранатамётчыкаў, якім ён камандаваў:

— Гэта было халоднай лютаскай ноччу. 3 нитаба Міаха атрымалі загад: працягнуць шлях к Торэхону (маленькі гара-

док каля Мадрыда), затрымаць ворага, узяць гарадок цаной якіх-бы то ні было афяр. Нас 700 чалавек. Большасць — сяляне. У кожнага з нас з дзесяткаў гранат. Вораг таксама ведае, павінна быць аб нашых планах. За вёскай Парло навуляюцца італьянскія танкі. Гэта танкавая разведка. Яны добра ідуць і, здаецца, нішто не можа перашкозіць іх руху. Наш атрад залёт за наранетамі (так называюцца натуральныя прыкрышчы — вялікія камяні). 4 танкі ідуць на нас. Мы пачынаем іх зусім блізка, і я пафтарам па ланцугу:

— Стреляць толькі таты, калі вы нацуюце 3 свісткі.

І вось першы свісток — мы ірвём істужку на гране. Другі — граната ў левай руцэ. Трэці — сугалае з рыўком. Разлік правільны. На кожны танк прыходзіцца па 150 гранат, кінутых маймі байцамі. Быстраходныя машыны як укупанія астаюцца на месцы.

Але мы прыйшлі сюды, каб перамагчы і таму — толькі ўпералі! Мы называемся з-за прыкрышчы са словамі песні нашага гімна: «Бандэра роха» («Чырвоная змяя»).

Мы зусім незалежа ад праціўніка. Мы бачым яго, мы адзінаем яго на фронт. Тут немцы, італьянцы, мараканцы.

Мы працягваем адным духам адлегласць, якая аддзяляе нас ад прыкрышчы ворага. Нас ужо не 700... Але не час весці жудасны падлік. Мы ведаем зараз толькі адно слова — «уперад».

Я не ведаю колькі прыходзіць часу, але мы ўжо на цэнтральнай плошчы гарадка. Вось гэтыя некалькі сот дамоў, гэтыя вулічкі, плошчу мы павінны ўтрымаць халі-б 2 гадзіны, як нам было загадана ў Мадрыдзе. Нехта з сяброў насавай хустачкай зацягвае вузел на правай маёй ру-

Брацкае прывітанне рабочым Іспаніі, якія вядуць гераічную барацьбу супроць фашызма і іншаземных інтэрвентаў.

Няхай жыве народны фронт у Іспаніі! Далоў яўных і скрытых ворагаў народнага фронту!

(3 першамайскіх лозунгаў ЦК ВКП(б))

адзіны спосаб выправання рукі — гэта ампутацыя.

...Вось пісьмо Ромона Дзіестро савецкаму хірургу Бурдэнка, з якога стане ясна, як быў выправан у Маскве адважны баец іспанскай рэспублікі.

«Дарагі прафесар. Зусім нядаўна я ляжаў у іншай клініцы, далекадзёка ад Масквы — у Мадрыдзе. Мне прывезлі туды сябры — байцы рэспубліканскай арміі — з фронту Торэхона. Клініка, у якую я папаў, называлася вочнай, а ў мяне была раздроблена рука. Але таварышы не памыліліся, даставіўшы мяне да акулістаў. Усе клінікі, больніцы і шпіталі Мадрыда цяпер лечыць толькі раненых кулямі і скалечаных снарадамі. Тысячы хірургаў дзень і ноч стараюцца выправіць у смерці сыноў свайго народу, самі кожную мінуту рызыкуючы памерці ля паспелых хворых. Я не памятаю, як мяне даставілі ў клініку. К таму часу я быў ужо без сіл і сазнання ад пралітай крыві. Але ачнуўся я, павінна быць, у час. Я ачуў, што мне хочунь адняць правую руку, базалі, што ампутацыя неабходна, ра-на безнадзейна.

Ксё пачуццё, якое незнаёма і не адчуваў яшчэ многія. Я яго адчуў. Яго называецца кохатка — вера ў разліку ўсіх працоўных. Калі ў нас былі няўдачы на франтах, мы казалі, падбадзёрваючы адзін аднаго — атрымаў жа перамогу савецкі народ над арміяй 14 краін-інтэрвентаў. Павінны атрымаць перамогу і мы. У госпіталі я сказаў самому сабе, што калі існуе ў свеце навука, якая можа выправіць мяне, то адрас яе толькі адзін — СССР. Я прыехаў сюды і шчасліў, — няма слоў вам расказаць, як шчасліў, што не памыліўся ў гэтым адкрысці. І ўсе мае сябры будуць рады і горды, што ні хто іншы, а толькі савецкі вучоны вярнуў мне магчымасць паціснуць іх рукі і сціснуць кулак маёй правай рукі для баявога салюта. Але самае галоўнае — гэта тое, што рука гранатамётчыка зноў пашло працягнуць і смерць ворагу. А калі мы змянем ўсіх інтэрвентаў і вярнемся да мірнай працы і я займуся тым, чаму навучыў мяне аваяны папер садавай, многатрадальны Мадрыдскі ўніверсітэт, я не забуду вас, таварыш прафесар Бурдэнка, таму, што пальцы маёй правай рукі будуць дзяржаць пяро.

Ваш РОМОН ДЗІЕСТРО,

камандзір ударнага батальёна цэнтральнага фронту».

АНТОНІ КОХАНЕН

Слаўнае імя героя Парыжскай Комуны, палітэка Яраслава Дамброўскага, які адаў жыццё за справу французскага пролетарыята, з горадасцю і гонарам носяць байцы польскага батальёна, якія ваяуюць у рэдах іспанскіх рэспубліканцаў. Не вельмі даўно асірацеў гэты батальён, куды германскіх інтэрвентаў забіт адзін з аснавальнікаў і камандзіраў батальёна, таварыш Антоні Коханек.

Падобна палкоўніку Парыжскай Комуны Яраславу Дамброўскаму, гэтаму, як яго называлі, «французскаму палітку», Коханек таксама быў «французскім паліткам». — Сын польскага селяніна-беліка, ён з дзіцячых год назіраў голад, нястачу, бязпраўз. У 1928 годзе Коханек быў прызначан у польскую армію. Адслужыўшы 2 гады, атрымаў чын капітала. Коханек зноў стаў штацікам. Польскай буржуазіі не было ніякай справы да новаваспечанага капітала, які два гады свайго жыцця адаў службе ў польскай арміі, і, ганімі нястачай і бязпраўцем, Коханек у 1930 годзе едзе ў Парыж на заробаткі. Тут ён паступае на адзін з буйнейшых аўтамабільных заводаў Рэно.

Рабочае асяроддзе, знаёмства з буйнай прамысловай вытворчасцю ламаюць сялянскую псіхалогію Коханека, прабуджаюць і закліваюць у ім класавыя пролетарскія пачуцці. Ён уступае ў проф-

саюз і ў хуткім часе становіцца актывістам польскай секцыі саюза.

Наступае 1932 год. Эканамічны крызіс у Францыі ўсё паглыбляецца, беспрацоўе шпарка нарастае. Дырэцыя Рэно праводзіць масавыя разлікі рабочых. Адным з першых пазбаўляецца работы Коханек як «вельмі дзеяцельны». Як чужаземец, не маючы пэўных заняткаў, Коханек па закону падлягаў высцяпцы за межы краіны.

Куды ехаць? На якія срэды? У Польшчы яго чакае тая-ж доля беспрацоўнага. І вось Антоні Коханек, беспрацоўны, галодны, у адзатак яшчэ да дэтата і беспрытулку. Але Коханек не падзе духам: ён не спыняе сваёй работы ў профсаюзе, у камітэтах беспрацоўных.

Увесь гэты час Коханек пражывае ў Парыжы на поўзлегальным становішчы.

Але вось у Парыж прыходзіць першыя звесткі аб ваенна-фашысцкім мяцежы ў суседняй Іспаніі. Рабочы клас Францыі настаяражваецца. Ён ведае, што банькаўскія фашысты гатовы ісці па ступах генерала Франка. Ён ведае, што за спіноў фашысцкіх мяцежнікаў стаяць сілы міжнароднага фашызма. Рабочы клас Францыі, як і усяго свету, адкрыта выражае пачуццё інтэрнацыянальнай салідарнасці з рэспубліканскім народам Іспаніі. І калі Коханек даведаўся, што іспанская народная міліцыя мае вострую патрэбу ў ін-

структурах-кулімётчыках, ён рашыў аправіцца ў Іспанію, каб у барацьбе супроць фашыстаў прымяніць тыя веды, якія ён набыў у польскай казарме. 31 жніўня Коханек разам з групай таварышоў-паліткаў: Матушчаком, Уляноўскім і іншымі — едзе ў Барселону.

Тут 36 паліткаў-антыфашыстаў стварылі аднылі атрад кулімётчыкаў імя Яраслава Дамброўскага. 11 верасня атрад разам з калонай «Ліберта» адправіўся на талаверскі фронт. Коханек адразу прайшоў сябе мужным, умелым байцом. Праз дваццаць дзён камандзір атрада таварыш Матушчак пісаў: «Антэк (Коханек) і Волек (Уляноўскі) аказалі мне велізарную дапамогу. Антэка я зрабіў афіцэрам».

Прыходзілі тыдні. На дапамогу Іспанскай рэспубліцы сцяпаліся ўсё новыя групы добравольцаў з розных краін свету. Расла і колькасць паліткаў. Амаль усе яны імкнуліся стаць пад сцягі батальёна імя Дамброўскага. Коханек быў назначан камандзірам другой роты батальёна. Вясёлы, жыццярэдасны, ён быў агульным любімым. Яго любілі не толькі за гэта бадзёрнасць, ніколі не пакідаўшую яго, але і за беззаветную мужнасць, за адданасць таварышам-байцам. Апошчы пад ураганным агнём праціўніка Коханек прабраўся на значную адлегласць наперад і пад кулямі ворага вынес ранената таварыша.

У дзіспадзе вораг падшоў к самому Мадрыду. Становішча было вельмі грозным. Натрабавалася напружанне ўсіх сіл, каб перагарадзіць фашызму дарогу. Коханек змагаецца на перадавых пазіцыях.

Яго-насіцае куля. Сур'ёзна ранены ў бок, ён вымушан лягчы ў госпіталь. Але адна думка свёрніць яго мозг: Матушчак астаўся без памочнікаў. І Коханек не гледзячы на тое, што яшчэ не зажалы рана і куля з раны не вынута, варочаецца на фронт.

У пачатку студзеня орды інтэрвентаў аднаўляюць наступленне на Мадрыд. Коханек і яго таварышы, байцы польскага батальёна, ведаюць, што барацьба супроць іспанскіх фашыстаў і гітлераўскіх інтэрвентаў ёсць у той-ж час барацьба супроць ворагаў польскага народу. Яны ведаюць, што Гітлер пры прамым садзейнічанні польскіх міністраў, накістаў пана Бека, імкнецца парабачыць польскі народ. І на палях Іспаніі лепшыя прадстаўнікі польскага народу адстаяваюць незалежнасць сваёй радзімы ад гітлераўскіх шакалаў. У гэтыя адказныя дні батальён імя Дамброўскага пачаў прыкладзіць сапраўднага гераізма, адбіўшы ўсё атакі германскіх інтэрвентаў.

Але дарага залпаціў атрад за свае поспехі: аднойчы, калі бойка падыходзіла к канцу, Антоні Коханек упаў ранены, на гэты раз смяртэльна. Коханек памёр па дарозе ў шпіталь. Яго пахавалі на інтэрнацыянальных могілках, пад Мадрыдам, на гэтых могілках герояў інтэрнацыянальнай салідарнасці.

У той-ж дзень і час, калі спускалі ў магілу цела маладога героя-інтэрнацыяналіста, байцы створагана ім батальёна працягвалі гарачае наступленне, жорстка помсцячы ворагу за цяжкую страту.